

POMEMBNEJŠE ODLOČBE DELOVNO-SOCIALNEGA ODDELKA VRHOVNEGA SODIŠČA RS V LETU 2014

Izbrala in uredila:

Katja Pešl Tacol¹

1. UVOD

Leta 2014 so sodniki senatov delovno-socialnega oddelka Vrhovnega sodišča rešili 371 zadev. Za predstavitev v tem prispevku sem izbrala devet za pravno stroko najzanimivejših odločb.

Najprej so predstavljene tiste odločbe, ki so zanimive z vidika materialnega prava. Razporejene po posameznih poglavjih glede na vrsto spora (individualni delovni spori, kolektivni delovni spori in socialni spori). Sledijo odločbe, ki so zanimive predvsem z vidika procesnih vprašanj. Te so predstavljene v posebnem poglavju.

Vse odločbe so naslovljene, pri čemer naslov opozarja na vsebino odločbe. Naslovu sledita opravilna številka zadeve in datum seje, na kateri je bila sprejeta odločitev. Predstavitev vsake odločbe se začne z uvodnim odstavkom, v katerem je na kratko pojasnjeno, o čem je senat delovno-socialnega oddelka Vrhovnega sodišča odločal in kako je odločil. Sledijo ključna dejstva primera in druga izhodišča odločanja ter razlogi za odločitev. Jedro je označeno z ležečim tiskom.

Uporabljeni pravni predpisi so s polnim naslovom in številkami Uradnih listov, v katerih so bili objavljeni, navedeni samo ob prvi omembi v prispevku. Zaradi jasnosti je pri vsaki predstavljeni odločbi ob prvi omembi pravdne stranke v oklepaju dodan tudi njen naziv ali opis.

Vsebina predstavljenih odločb je zaradi preglednosti prispevka skrajšana, vse odločbe pa so v polnem besedilu dostopne na spletnem iskalniku <http://www.sodnapraksa.si/>.

¹ Katja Pešl Tacol, univ. dipl. prav., magistrica državnih in evropskih študij, višja pravosodna svetovalka na Vrhovnem sodišču; katja.pechl@sodisce.si

2. INDIVIDUALNI DELOVNI SPORI

Podružnica tujega podjetja kot delodajalec – stvarna in procesna legitimacija

Opravična št.: sklep VIII Ips 96/2014

Datum: 23. 9. 2014

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek za ugotovitev nezakonitosti redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi z dne 21. 12. 2009, da tožnici (delavki) delovno razmerje pri toženi stranki (delodajalcu) ni prenehalo in še vedno traja ter da je dolžna tožena stranka tožnico pozvati nazaj na delo. Sodišče druge stopnje je pritožbo tožnice zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče pa je reviziji tožnice ugodilo, razveljavilo obe sodbi nižjih sodišč in vrnilo zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Izhodišča:

Tožnica je bila zaposlena pri podružnici tujega podjetja, tožbe pa ni vložila zoper podružnico, ampak zoper tuje (matično) podjetje.

Razlogi za odločitev:

Na podlagi drugega odstavka 5. člena Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 42/2002 in naslednji, v nadaljevanju ZDR), je delodajalec po tem zakonu pravna in fizična oseba ter drug subjekt, kot je državni organ, lokalna skupnost, podružnica tujega podjetja ter diplomatsko in konzularno predstavništvo, ki zaposluje delavca na podlagi pogodbe o zaposlitvi. Glede na to, da ZDR podružnico tujega podjetja opredeljuje kot delodajalca, ni dvoma, da je s tem podana stvarna legitimacija podružnice tujega podjetja. Pravilo je, da gre v individualnem delovnem sporu za spor med delavcem in delodajalcem. Delodajalec je naproti delavcu pravi upnik oziroma pravi dolžnik. Ker je podružnica tujega podjetja v konkretnem primeru (pasivno) stvarno legitimirana, je avtomatično tudi (pasivno) procesno legitimirana. Iz tega sledi, da je v 5. členu ZDR določena ena od izjem, ki jih predvideva drugi odstavek 76. člena Zakona o pravdnem postopku (Ur. l. RS, št. 26/1999 in naslednji, v nadaljevanju ZPP).

V zvezi z vprašanjem procesne in stvarne legitimacije tuje družbe ustanoviteljice je treba upoštevati zakon, ki ureja pravno naravo in položaj podružnic, to je

Zakon o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 42/2006 in naslednji, v nadaljevanju ZGD-1). Na podlagi 31. člena ZGD-1 ima družba lahko podružnice, ki so ločene od sedeža družbe, pri čemer podružnice niso pravne osebe, smejo pa opravljati vse posle, ki jih sicer lahko opravlja družba. Podružnica tujega podjetja je še podrobneje urejena v členih od 676 do 683 ZGD-1. Po določbi 679. člena ZGD-1 podružnica nastopa v imenu in za račun tujega podjetja, na podlagi 683. člena ZGD-1 pa je za obveznosti, ki nastanejo s poslovanjem podružnic, odgovorno tuje podjetje z vsem svojim premoženjem. V konkretni zadevi pa je pomemben tudi 682. člen ZGD-1, ki določa, da je za vsako podružnico treba imenovati enega ali več zastopnikov, ki zastopajo tuje podjetje. Iz te določbe jasno izhaja, da zastopniki podružnice ne zastopajo (zgolj) podružnice, ampak kot zastopniki podružnice v resnici zastopajo tuje podjetje samo. Naš pravni red podružnicam torej ne podeljuje statusa pravne osebe, ampak gre zgolj za dislociran podaljšek družbe ustanoviteljice.

Določba prvega odstavka 76. člena ZPP je jasna. Pravdna stranka je lahko vsaka fizična in pravna oseba. Zato je tuja družba kot pravna oseba (za razliko od podružnice) vedno procesno legitimirana. Prav tako je tudi stvarno legitimirana. Glede na to, da je podružnica zgolj del družbe ustanoviteljice oziroma dejansko je družba ustanoviteljica, saj nima lastne subjektivitete, namreč ne moremo trditi, da družba ustanoviteljica v razmerju do delavca, ki se je zaposlil pri podružnici, ni delodajalec. Delodajalec je dejansko matična družba, podružnica pa v razmerju do delavca na podlagi izjeme iz 5. člena ZDR lahko veljavno opravlja vse funkcije delodajalca. Dejstvo, da delavec lahko zahteva izpolnitev obveznosti iz delovnega razmerja tudi samo od podružnice tujega podjetja, je zgolj izjema v korist delavca, kar pa ne izključuje možnosti zahtevati izpolnitve neposredno od končno odgovornega subjekta, tj. tujega podjetja.

Ker se nižji sodišči zaradi zmotne uporabe materialnega prava nista opredelili do zahtevka za ugotovitev nezakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi in nadaljnega trajanja delovnega razmerja, je revizijsko sodišče na podlagi drugega odstavka 380. člena ZPP reviziji ugodilo, sodbi nižjih sodišč razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Sprememba delodajalca – začasni prenos podjetja

Opravilna št.: sodba VIII Ips 41/2014

Datum: 19. 5. 2014

Vrhovno sodišče je ugodilo reviziji prve toženke (delodajalca prevzemnika) in sodbi sodišč druge in prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek zoper prvo toženko (za ugotovitev nezakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas s 30. 9. 2012, da ima tožnica (delavka) sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas, da ji delovno razmerje ni prenehalo in še vedno traja od 1. 10. 2012 dalje, vključno z reparacijskim in reintegracijskim zahtevkom) v celoti zavrnilo.

Izhodišča:

Tožnica je bila zaposlena pri drugi toženki (delodajalcu prenosniku) za nedoločen čas do 1. 10. 2010. V letu 2010 sta prva in druga toženka na podlagi predhodnega javnega naročila sklenili 4. 10. 2010 pogodbo o izvajanju storitev čiščenja za določen čas od 8. 10. 2010 do 30. 9. 2012 in sporazum o prevzemu delavcev z dne 4. 10. 2010. Druga toženka je v letu 2012 ponovno objavila javno naročilo, na razpisu pa je bila izbrana družba V., d. o. o. in ne prva toženka. Prva toženka je tožnici 25. 9. 2012 izdala obvestilo o tem, da bo s 1. 10. 2012 nadaljevala delo v družbi V., d. o. o., in ji s tem prekinila delovno razmerje.

Razlogi za odločitev:

Sodišče druge stopnje zmotno sklepa, da je v obravnavanem primeru bistveno, da je v letu 2010, ko je bila dejavnost čiščenja prenesena od druge toženke k prvi toženki, obstajal tudi izrecen dogovor strank o trajnem prenosu tožnice od delodajalca prenosnika na delodajalca prevzemnika.

Vrhovno sodišče je že v več zadevah (VIII Ips 308/2010 z dne 21. 2. 2012, VIII Ips 209/2011 z dne 5. 12. 2011 in VIII Ips 181/2012 z dne 14. 1. 2013) poudarilo, da v primeru prenosa podjetja ali dela podjetja že na podlagi zakona pride do avtomatičnega prenosa pravic, ki jih je imel delavec na dan prenosa pri delodajalcu prenosniku, na delodajalca prevzemnika. Zakon za te primere ne predvideva odpovedi pogodbe o zaposlitvi pri delodajalcu prenosniku in sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi pri delodajalcu prevzemniku, prav tako pa ni potreben

poseben sporazum o prevzemu delavcev. Na navedeno zakonsko ureditev tudi pogoji in pravila javnega razpisa nimajo vpliva.

Po sodni praksi Sodišča EU se delavec v primeru prenosa ne more odpovedati pravicam, ki so mu zagotovljene s prisilnimi določbami Direktive Sveta 2001/23/ES z dne 12. 3. 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (v nadaljevanju Direktiva 2001/23/ES), ker je varstvo delavčevih pravic stvar javnega interesa. Prav zaradi tega 3. člen Direktive 2001/23/ES določa (podobno tudi 73. člen ZDR), da pravice in obveznosti prenosnika, ki izhajajo iz na dan prenosa obstoječe pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja, na podlagi takega prenosa preidejo na prevzemnika. Na ta način prevzemnik vstopi v pravni položaj delodajalca prenosnika nasproti vsem delavcem - brez pravice, da bi sam izbral, s katerim od delavcev bo nadaljeval delovno razmerje.

Tudi v primeru začasnega prenosa delovno razmerje delavca za nedoločen čas pri delodajalcu prenosniku ne preide v delovno razmerje za določen čas (pri delodajalcu prevzemniku), zaradi česar opredelitev delovnega razmerja za nedoločen čas v aneksu k pogodbi, ki sploh ni bil potreben, ne more biti odločilna za presojo o trajnem ali začasnem prenosu. Nepomembno je tudi, kako je po izteku pogodbe za dejavnost čiščenja med toženkama reagirala prva toženka - ki naj bi drugo toženko prosila le za pomoč pri prenosu obeh delavk in od druge toženke ni zahtevala, da delavki (tožnico in sodelavko) sprejme nazaj. Prav tako niso bistveni pogoji, ki jih je druga toženka določila v javnem razpisu.

Ključnega pomena je, da je bila pogodba o opravljanju storitev čiščenja med toženkama sklenjena za določen čas. Prva toženka v reviziji utemeljeno opozarja, da bi se zato sodišči morali opreti na šesti odstavek 73. člena ZDR in ne na poseben dogovor (in na podlagi tega šteti, da je šlo za trajno spremembo delodajalca v smislu določbe prvega odstavka 73. člena ZDR). Šesti odstavek 73. člena ZDR ureja situacijo začasnega prenosa podjetja na podlagi pravnega posla in s tem povezano varstvo prevzetih delavcev.

V navedeni določbi sta obravnavani dve skupini primerov, in sicer prva, ko delodajalec prenosnik podjetje na podlagi pravnega posla začasno prenese delodajalcu prevzemniku, po izteku veljavnosti pravnega posla pa prevzame podjetje nazaj, in druga, ko delodajalec prenosnik podjetje na podlagi pravnega posla začasno prenese prvemu delodajalcu prevzemniku, po izteku veljavnosti pravnega posla s prvim prevzemnikom pa ga začasno prenese novemu prevzemniku.

Po prenehanju veljavnosti pravnega posla preidejo v prvem primeru pravice in obveznosti iz delovnih razmerij delavcev ponovno na delodajalca prenosnika, v drugem primeru pa preidejo na delodajalca - novega prevzemnika. V nobenem primeru ne ostanejo pri začasnem delodajalcu prevzemniku.

Glede na kogentno zakonsko ureditev (šesti odstavek 73. člena ZDR) in sodno prakso Sodišča EU je v obravnavanem primeru do prenosa pravic in obveznosti iz delovnega razmerja tožnice pri drugi toženki prišlo že na podlagi zakona s trenutkom prenosa dejanskega opravljanja dejavnosti čiščenja na prvo toženko. Pri tem ni šlo za trajni prehod pogodbenih in drugih pravic in obveznosti tožnice iz delovnega razmerja, ne glede na sporazum o prevzemu delavcev ali poseben dogovor med toženkama o naravi prenosa. Drugačen dogovor med toženkama, kot izhaja iz 73. člena ZDR, namreč ni pravno upošteven.

Ker je druga toženka po prenehanju pogodbenega odnosa s prvo toženko sklenila pogodbo z novim izvajalcem, bi lahko pravice in obveznosti tožnice prešle bodisi ponovno na delodajalca prenosnika (drugo toženko) bodisi na delodajalca - novega prevzemnika. Posledično tožnica ni imela podlage za nadaljevanje delovnega razmerja pri prvi toženki.

Vsebina odpovedi pogodbe o zaposlitvi

Opravična št.: sklep VIII Ips 172/2014

Datum: 28. 10. 2014

Sodišče prve stopnje je (med drugim) razsodilo, da je izredna odpoved pogodbe o zaposlitvi, ki jo je tožena stranka (delodajalec) podala tožniku (delavcu) 15. 10. 2013, nezakonita in se razveljavi. Sodišče druge stopnje je pritožbo tožene stranke zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče pa je reviziji tožene stranke ugodilo, razveljavilo obe sodbi nižjih sodišč in vrnilo zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Izhodišča:

V odpovedi pogodbe o zaposlitvi z dne 15. 10. 2013 je bilo navedeno, da je podana „v skladu z določilom 4. alineje 1. odstavka 110. člena Zakona o delovnih razmerjih“. Toda že iz opisa očitane kršitve, predvsem pa iz celotne obrazložitve odpovedi povsem jasno izhaja, da tožena stranka tožniku ne očita zgolj tega, da je ni obvestil o razlogih za odsotnost, temveč tudi in predvsem to, da je od

1. 9. 2013 dalje neprekinjeno izostal z dela in da za to ni imel nobenega upravičenega razloga.

Razlogi za odločitev:

V sporih po ZDR o (ne)zakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi so sodišča presojala, ali je podan odpovedni razlog, ki ga je in kot ga je v odpovedi navedel in obrazložil delodajalec. V sodnem postopku delodajalec ni mogel več uveljavljati drugih razlogov za odpoved pogodbe o zaposlitvi oziroma navajati dodatnih razlogov za odpoved pogodbe; če jih je, jih sodišče ni upoštevalo. Sodišče je bilo pri presoji zakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi vezano na dejanske obrazložitve odpovednega razloga, na katerega se v odpovedi sklicuje sam delodajalec. Obrazložitev odpovednega razloga je morala vsebovati opis delavčevega ravnanja, ki ga delodajalec šteje za odpovedni razlog. Pravna kvalifikacija takega ravnanja ni bila obvezna sestavina odpovedi.

ZDR je v osnovnem besedilu 86. člena določal, da je delodajalec dolžan v odpovedi navesti odpovedni razlog in ga pisno obrazložiti. Z novelo ZDR-A (Ur. l. RS, št. 103/2007) je bila ta določba spremenjena tako, da je delodajalec dolžan v odpovedi pisno obrazložiti odpovedni razlog. Zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 21/2013, v nadaljevanju ZDR-1) pa v 87. členu sedaj določa, da mora delodajalec v odpovedi pogodbe o zaposlitvi pisno obrazložiti dejanski razlog za odpoved pogodbe o zaposlitvi. V obrazložitvi predloga zakona je bilo navedeno, da „zakon jasneje določa, da je treba v odpovedi navesti dejanske razloge za odpoved in ne pravno kvalifikacijo“.

ZDR-1 je torej povsem jasen in nedvoumen. Delodajalec je v odpovedi dolžan dovolj konkretno (vsebinsko in časovno) navesti in obrazložiti le okoliščine (ravljanje delavca), iz katerih je razvidno, kaj je dejanski razlog za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Pravne kvalifikacije takega ravnanja ni dolžan navesti, pa tudi če jo, sodišče pri presoji (ne)zakonitosti odpovedi nanjo ni vezano. Vezano je le na dejanske opredelitve odpovednega razloga in tega delodajalec v sodnem postopku ne more več spreminjati.

Tožena stranka v reviziji (enako je storila že v pritožbi) utemeljeno opozarja, da dejanski razlog, naveden in obrazložen v odpovedi, ne pomeni le odpovednega razloga po četrti alineji, temveč tudi po drugi alineji prvega odstavka 110. člena ZDR-1. Tudi če se ugotovi, da je tožnik obvestil toženo stranko, da bo po 1. 9. 2013 odsoten z dela (zakon določa, da je delavec dolžan obvestiti delodajalca o razlogih za odsotnost, ne le o golem dejstvu, da je oziroma

bo odsoten), še vedno ostaja v odpovedi naveden in obrazložen odpovedni razlog: neupravičena odsotnost z dela. Sodišče bi zato moralo ugotavljati tudi, ali je v ravnanju delavca podan ta odpovedni razlog, torej razlog po drugi alineji prvega odstavka 110. člena ZDR-1.

Odsotnost delavca z dela, če za to nima upravičenega razloga, pomeni kršitev njegove temeljne obveznosti: opravljanje dela, za katerega ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi (33. člen ZDR-1). Posledica te kršitve je lahko odpoved pogodbe o zaposlitvi, tudi izredna, kolikor gre za hujšo kršitev, storjeno naklepoma ali iz hude malomarnosti (druga alineja prvega odstavka 110. člena ZDR-1). V četrti alineji prvega odstavka 110. člena ZDR-1 je določen še poseben samostojen razlog za izredno odpoved v primerih, ko delavec izostane z dela: če traja odsotnost najmanj pet dni zaporedoma, delavec pa o razlogih za svojo odsotnost delodajalca ne obvesti (čeprav bi to moral in mogel storiti), lahko delodajalec pogodbo o zaposlitvi izredno odpove. Neobveščanje delodajalca o bistvenih okoliščinah, ki vplivajo na izpolnjevanje pogodbenih obveznosti pomeni kršitev delavčeve obveznosti obveščanja (36. člen ZDR-1). Taka odpoved lahko učinkuje že s prvim dnevom odsotnosti, če je bila odsotnost neupravičena in se delavec na delo ne vrne do vročitve izredne odpovedi.

Glede na navedeno je revizijsko sodišče reviziji ugodilo, in ker zaradi še ne popolno ugotovljenega dejanskega stanja ni pogojev za spremembo izpodbijane sodbe, sodbi sodišč druge in prve stopnje razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje (drugi odstavek 380. člena ZPP). Sodišče prve stopnje bo moralo v ponovljenem postopku ugotoviti, ali je podan v odpovedi dejansko naveden in obrazložen odpovedni razlog in nato ponovno odločiti, ali je odpoved zakonita ali ne.

3. KOLEKTIVNI DELOVNI SPORI

Zakonitost stavke

Opravična št.: sodba VIII Ips 71/2014

Datum: 1. 9. 2014

Vrhovno sodišče je ugodilo reviziji nasprotnega udeleženca (sindikata) in sodbi sodišč druge in prve stopnje spremenilo tako, da je zavrnilo zahtevek predlaga-

telja (delodajalca) za ugotovitev nezakonitosti stavke nasprotnega udeleženca z začetkom 29. 7. 2011.

Izhodišča:

Predlagatelj je družba, ki opravlja dejavnosti in dela posebnega družbenega pomena v smislu določbe 7. člena Zakona o stavki (Ur. l. SFRJ, št. 23/1991 do Ur. l. RS, št. 66/93, v nadaljevanju ZStk), saj opravlja gospodarsko javno službo po določbah členov od 43 do 56 Pomorskega zakonika (Ur. l. RS, št. 26/2001 in naslednji). Predlagatelj in nasprotni udeleženec sta sklenila podjetniško kolektivno pogodbo (v nadaljevanju Kolektivna pogodba), v kateri sta v 29. členu na podlagi tretjega odstavka 7. člena ZStk podrobneje določila ureditev nujnih del in izvajanje teh v primeru stavke. Tako je bilo med drugim določeno, da morajo delavci v času stavke brez omejitev in zadržkov izvajati vsa dela, povezana s prekladanjem oziroma prevozom živine, hitro pokvarljivega blaga in nevarnih snovi ter drugih tovorov, ki zaradi svojih lastnosti ne bi prenesli čakanja in bi tako čakanje pomenilo uničenje tovara – blaga; dela, povezana s tovari, katerih zadrževanje bi predstavljalo prekinitev dela ali nenadomestljiv pogoj za delo drugih subjektov ali ogrožanje javnega interesa, pa se opravljajo 5 od 24 ur na začetku druge izmene. Navedene določbe Kolektivne pogodbe so bile povzete tudi v sklepu o začetku stavke z dne 15. 7. 2011.

Nasprotni udeleženec je 29. 7. 2011 ob 6.00 začel stavko, ob 7.00 mu je predlagatelj poslal poziv za izvedbo del, ki jih morajo stavkajoči opraviti brez omejitev in zadržkov, ker gre za hitro pokvarljivo blago, nevarno blago in živino. Na ta poziv je nasprotni udeleženec odgovoril nikalno, ob 9.30 dobil nov poziv (z dodano nalogo), ob približno 11.00 pa je nasprotni udeleženec odgovoril, da bo dela opravil. Nasprotnega udeleženca je predvsem motilo, da je predlagatelj med nujni pretovor uvrstil tudi pogonsko gorivo, pri katerem pa naj ne bi šlo za tovor, ki zaradi svojih lastnosti ne bi prenesel čakanja, temveč gre za dela, ki se opravljajo med 14. in 19. uro. Stavka je nato do njenega konca s sporazumom 5. 8. 2011 potekala brez zapletov glede zagotavljanja minimuma delovnega procesa.

Razlogi za odločitev:

Na splošni ravni so omejitve stavke oziroma zahteva po delovanju minimalnih služb dovolj jasne, vsaj toliko, da je bilo napačno razumevanje stavkovnega odbora, da so dolžni „opravljati vsa napovedana dela v času od 14. – 19. ure, s čimer

zagotavljajo izvajanje minimalnega delovnega procesa v času stavke“. Vendar tudi zmotno razumevanje stavkovnega odbora o vsebini 29. člena Kolektivne pogodbe ni pomenilo, da so stavkajoči delavci odklonili izvajanje odrejenih del. Le opravljali bi jih šele na začetku druge izmene. Tudi spor okrog narave kerozina kot nevarne snovi spada v ta okvir.

Obravnavana zadeva ni primerljiva z zadevami, o katerih je Vrhovno sodišče odločilo s sodbama VIII Ips 48/2003 in VIII Ips 222/2005. Delavci predlagatelj zaradi narave njegove dejavnosti ne morejo stavkati tako, da bi popolnoma prekinili delo. Njihova (ustavna) pravica do stavke je omejena in te omejitve je treba razlagati restriktivno. Ob še vedno splošni zakonski opredelitvi in opredelitvi v Kolektivni pogodbi je tako šlo za vprašanje določitve konkretnih del in nalog, s katerim je v času stavke zagotovljen minimum delovnega procesa in načina njihovega opravljanja. Šlo je torej za konkretizacijo sporazumno dogovorjenih omejitev pravice do stavke. Zato drugačna (lahko tudi napačna) razlaga, ali res vsa odrejena dela spadajo med tista, ki jih je treba opraviti brez omejitev in zadržkov (torej takoj), ali pa nekatera od njih spadajo med tista, ki se lahko opravijo na začetku druge izmene, in razčiščevanje teh nasprotij povsem na začetku stavke, ne pomenijo nujno, da je stavka že zaradi tega nezakonita. Predvsem zato, ker se je že od 11. ure in vse v nadaljevanju stavka odvijala brez zatrjevanih nezakonitosti glede zagotavljanja predpisanega minimuma delovnega procesa. *Nesporazumi oziroma napačno razumevanje nasprotnega udeleženca le ob začetku stavke, še to le v kratkem časovnem obdobju (štiri ure), nimajo in ne morejo imeti take teže, da bi povzročili nezakonitost izvedene stavke.*

Iz ZStk izhaja zahteva po sporazumnem razreševanju sporov oziroma zapletov od napovedi stavke in med njo. Zato v primeru ustrezne razrešitve spornih vprašanj v razumnem času glede potrebnosti zagotavljanja nujnih del med stavko, kot je bilo to v obravnavanem sporu, stavke iz tega razloga ni mogoče šteti za nezakonito.

Predlagatelj tudi sicer ni izhajal iz tega, še manj dokazoval, da bi zaradi začetnega krajšega zastoja pri delovanju sicer dogovorjenega minimalnega delovnega procesa prišlo do ogrožanja življenja, zdravja ali varnosti. Tudi zato ni bilo podlage za ugotovitev nezakonite stavke.

4. SOCIALNI SPORI

Stroški zdravljenja v tujini

Opravična št.: sodba VIII Ips 225/2013

Datum: 10. 2. 2014

Sodišče prve stopnje je (med drugim) odpravilo izpodbijani odločbi tožene stranke (Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije), odločilo, da je tožnik (zavarovavec) upravičen do povračila stroškov nujnega zdravljenja v Deželni bolnišnici v Celovcu za čas od 28. 9. 2008 do 31. 10. 2008, in naložilo toženi stranki, da v roku 30 dni odloči o višini stroškov nujnega zdravljenja. Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo tožene stranke zoper pravnomočno odločitev sodišča druge stopnje, da se pritožba tožene stranke zavrne in potrdi odločitev sodišča prve stopnje.

Izhodišča:

Tožnik je po dolgotrajnem zdravljenju in različnih diagnozah s starši odšel v Deželno bolnišnico v Celovec zgolj zaradi pridobitve drugega mnenja - diagnoze in ne z namenom zdravljenja. Ob prihodu v Deželno bolnišnico v Celovec je bila takoj postavljena diagnoza. Ugotovljeno je bilo, da gre za levkemijo, ki je že zelo napredovala, zdravstveno stanje tožnika pa je bilo takšno, da je zahtevalo takojšnje nujno zdravljenje. V Sloveniji sicer niso bile izčrpane možnosti za zdravljenje tožnika.

Razlogi za odločitev:

Sodišči prve in druge stopnje sta pravilno zavrnila zahtevek za povračilo stroškov storitev zdravljenja v Avstriji na podlagi 135. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Ur. l. RS, št. 30/2003 in naslednji, v nadaljevanju POZZ) ter v nadaljevanju tudi pravilno presodili, da ta določba ne predstavlja edine možne podlage za povračilo stroškov zdravljenja, saj ima po prvem odstavku 129. člena POZZ zavarovana oseba pravico do nujnega zdravljenja in nujne medicinske pomoči s pravico do povračila stroškov tudi v primeru zasebnega ali službenega potovanja v tujini.

Potovanje tožnika v Avstrijo le z namenom pridobitve drugega zdravniškega mnenja - diagnoze je treba šteti kot zasebno potovanje v tujino. Ker je bila šele ob postavitvi diagnoze v tuji bolnišnici jasno ugotovljena tudi potreba po

takojšnjem nujnem zdravljenju, to za povrnitev stroškov ni zahtevalo predhodne napotitve oziroma predhodne izvedbe postopka v skladu s 135. členom POZZ. Diagnoza še ne predstavlja zdravljenja, tožnik pa tudi ne uveljavlja povračila stroškov v zvezi z diagnozo. Iz dokaznih zaključkov tudi ne izhaja, da je tožnik odšel v tujino z namenom zdravljenja. V zvezi s tem je zato tudi neutemeljeno sklicevanje tožene stranke na 20. člen Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. 4. 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti oziroma na prvi odstavek 22. člena, točko c) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. 6. 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti.

Neutemeljene so tudi revizijske navedbe s sklicevanjem na Zakon o pacientovih pravicah (Ur. l. RS, št. 15/2008, v nadaljevanju ZPacP), saj zahteva za pridobitev drugega mnenja očitno ni bila zahteva v skladu s 40. členom ZPacP. Tožnik ni uveljavljal zahteve za pridobitev drugega mnenja na tej pravni podlagi in tudi sicer ni uveljavljal povračila stroškov za pridobitev drugega mnenja. ZPacP ali drugi predpisi tožnika ne omejujejo pri iskanju drugega mnenja - diagnoze v tujini na lastne stroške. Zato je lahko na lastno željo in na lastne stroške poiskal drugo zdravstveno mnenje glede diagnoze svoje bolezni.

Za upravičenost do povračila stroškov in kasnejšega zdravljenja v Avstriji, ki se je izkazalo za nujno takoj ob postavitvi diagnoze, tudi ni bistveno, ali bi tožnik morda lahko iskal še drugo mnenje - diagnozo v kateri od drugih bolnišnic v Sloveniji, ki sicer lahko diagnosticirajo kasneje ugotovljeno bolezen, je pa ne zdravijo.

Denarno nadomestilo za primer brezposelnosti – izpolnitev minimalnih pogojev za starostno upokojitvev

Opravična št.: sodba VIII Ips 36/2014

Datum: 19. 5. 2014

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevk za odpravo izpodbijanih odločb tožene stranke (Republike Slovenije) in Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje ter za priznanje pravice do denarnega nadomestila med brezposelnostjo od 31. 12. 2010 dalje. Sodišče druge stopnje je ugodilo pritožbi tožnika (zavarovanca) in spremenilo sodbo sodišča prve stopnje tako, da je odpravilo izpodbijani odločbi, priznalo tožniku pravico do denarnega nadomestila za čas

brezposelnosti od 31. 12. 2010 dalje ter naložilo toženi stranki, da odloči o odmeri in izplačevanju tega nadomestila s posebno odločbo. Vrhovno sodišče je revizijo tožene stranke zavrnilo.

Izhodišča:

Tožniku je prenehalo delovno razmerje zaradi redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga 29. 12. 2010, ko je že bil star 55 let (starejši delavec). Po predhodnih pisnih informacijah Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije z dne 4. 10. 2007 in 13. 6. 2011, ki jih je pridobil tožnik sam, bi minimalne pogoje za starostno upokojitev z upoštevanjem dodane dobe izpolnil še v času uživanja denarnega nadomestila v trajanju 25 mesecev po prenehanju delovnega razmerja.

Tožena stranka je tožnikovo zahtevo za priznanje pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, ki ji je tožnik priložil tudi obvestilo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije z dne 4. 10. 2007, zavrnila. Pri odločanju je upoštevala izračun Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, po katerem bi tožnik minimalne pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine izpolnil šele 18. 4. 2013. V tem izračunu, ki ga je tožena stranka pridobila po uradni dolžnosti, dodana doba ni bila upoštevana.

Razlogi za odločitev:

V skladu s prvim odstavkom 63. člena Zakona o urejanju trga dela (Ur. l. RS, št. 80/2010 in naslednji, v nadaljevanju ZUTD) pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti ne more uveljaviti zavarovanec, ki je postal brezposeln po svoji krivdi ali volji. Po določbi osme alineje drugega odstavka 63. člena ZUTD je primer iz prvega odstavka istega člena podan, če delavec zaradi delodajalčeve redne odpovedi v nasprotju z določbami zakona, ki ureja delovna razmerja, ki določajo posebno varstvo delavca pred odpovedjo, za zavarovanje svojih pravic ni zahteval arbitražne odločitve ali sodnega varstva. ZDR v 201. členu kot starejše delavce določa delavce starejše od 55 let. Po določbi prvega odstavka 114. člena ZDR delodajalec starejšemu delavcu ne sme brez njegovega pisnega soglasja odpovedati pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga, dokler delavec ne izpolni minimalnih pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Takšno varstvo pa ne velja, če je delavcu zagotovljena pravica do denarnega nadomestila iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti do izpolnitve minimalnih pogojev za starostno pokojnino (prva alineja drugega odstavka 114.

člena ZDR). Po šesti alineji prvega odstavka 60. člena ZUTD lahko brezposelna oseba uveljavlja denarno nadomestilo v trajanju 25 mesecev, če je starejša od 55 let in ima zavarovalno dobo več kot 25 let.

Očitek revizije, da je sodišče druge stopnje v obravnavani zadevi odstopilo od stališč, zavzetih v podobnih zadevah, ni utemeljen. Te zadeve niso primerljive, saj je bila v večini v reviziji citiranih zadev predmet presoje zakonitost odpovedi pogodbe o zaposlitvi in se je s tem izoblikovalo stališče, da delodajalec ne more avtomatično predpostavljati in računati, da bo delavec izpolnil minimalne pogoje za starostno upokožitev tudi z upoštevanjem dodane dobe. V revizijski zadevi VIII Ips 62/2013 z dne 2. 9. 2013 je sodišče poudarilo, da je zavarovancu prepuščeno, ali bo dodano dobo uveljavljal ali ne, saj uveljavljanje te dobe pomeni tudi nižji odmerni odstotek pokojnine. To pomeni, da je v obravnavanem primeru za upoštevanje dodane dobe bistveno, ali se zavarovanec s tem strinja in na to pristaja.

Sodišče druge stopnje je štelo, da je tožnik s predložitvijo obvestila Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije z dne 4. 10. 2007 vlogi za uveljavitev pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti dovolj jasno izrazil svojo voljo za upoštevanje dodane dobe pri izpolnitvi minimalnih pogojev za starostno upokožitev. Tožena stranka pa teh ugotovitev sodišča druge stopnje v reviziji niti ne izpodbija.

Revizija nima prav, ko navaja, da predhodnih pisnih informacij Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ni mogoče uporabiti pri izračunu izpolnitve minimalnih pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine v zvezi s 114. členom ZDR. Dejstvo, da jih je tožnik pridobil sam, ne vpliva na verodostojnost in dokazno moč, saj jih je izdal organ, pooblaščen za takšne izračune (prvi odstavek 10. člena in prvi odstavek 12. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. 106/1999 in naslednji), tudi sicer pa izračun z upoštevanjem dodane dobe ni bil nepravilen.

Ker bi se tožnik kot starejši delavec ob upoštevanju dodane dobe lahko upokojil v času upravičenosti do denarnega nadomestila in je bila tudi njegova volja, da se upokoji ob upoštevanju dodane dobe, ni užival posebnega varstva pred odpovedjo. Posledično ni bilo pogojev za izpodbijanje odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga in ne gre za primer iz osme alineje drugega odstavka 63. člena ZUTD. Zato je tožena stranka neutemeljeno zavrnila tožnikovo zahtevo za priznanje pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti.

5. PROCESNA VPRAŠANJA

Zamudna sodba v delovnih sporih

Opravična št.: sklep VIII Ips 121/2014

Datum: 29. 9. 2014

Sodišče prve stopnje je z zamudno sodbo zavrnilo tožnikov (delavcev) odškodninski zahtevek zoper toženo stranko (delodajalca). Sodišče druge stopnje je zavrnilo pritožbo tožnika in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče je na predlog tožnika dopustilo revizijo glede pravnega vprašanja, ali lahko sodišče samo ugotavlja dejstva mimo tožbenih navedb tožnika in na tako ugotovljena dejstva opre izdajo zavrnilne zamudne sodbe (sklep VIII DoR 80/2013 z dne 18. 2. 2014). Reviziji tožnika je ugodilo, razveljavilo obe sodbi nižjih sodišč in vrnilo zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Izhodišča:

Sodišče prve stopnje je zavrnilo zamudno sodbo oprlo na dejstva, ki jih tožnik v tožbi in dopolnitvi tožbe ni navajal. Samo je po uradni dolžnosti ugotovilo, da je tožnik tožbo za ugotovitev obstoja delovnega razmerja za nedoločen čas vložil 17. 2. 2011, da jo je sodišče kot prepozno zavrglo s sklepom z dne 19. 4. 2011, to odločitev pa je potrdilo tudi sodišče druge stopnje 25. 8. 2011, s čimer je odločitev postala pravnomočna. Ker je menilo, da nezakonitosti prenehanja delovnega razmerja kot elementa odškodninske odgovornosti tožene stranke ni mogoče uveljavljati, če tožnik v sodnem postopku glede zakonitosti prenehanja delovnega razmerja ni uspel, je tožnikov odškodninski zahtevek zavrnilo. Tožnik je v dopolnitvi tožbe navajal ravno nasprotno, in sicer da je „pravočasno v zakonskem roku... uveljavljal ugotovitev nezakonitosti prenehanja delovnega razmerja v letu 2011 pred delovnim sodiščem“ in da mu je nezakonito prenehalo delovno razmerje pri toženi stranki, „kar je s svojim stališčem potrdilo tudi delovno sodišče v pravnomožni sodbi v okviru uveljavljenega sodnega varstva tožnika.“

Razlogi za odločitev:

Kadar tožena stranka v predpisanem roku ne odgovori na tožbo, sodišče izda zamudno sodbo, če so izpolnjeni naslednji pogoji: (1) da je toženi stranki pravično vročena tožba v odgovor; (2) da ne gre za zahtevek, s katerim stranke ne

morejo razpolagati; (3) da izhaja utemeljenost tožbenega zahtevka iz dejstev, ki so navedena v tožbi (sklepčnost); (4) da dejstva, na katera se opira tožbeni zahtevki, niso v nasprotju z dokazi, ki jih je predložil sam tožnik, ali z dejstvi, ki so splošno znana (prvi odstavek 318. člena ZPP). Na podlagi ZPP je institut zamudne sodbe izraz afirmativne litiskontestacije, ki temelji na absolutni (neovrgljivi) domnevi, da toženec priznava tožbene trditve. Procesno ravnotežje zahteva, da tudi toženec pokaže aktivnost, ki je odsev tožnikove aktivnosti. Če brez tožbe ni zahteve za pravno varstvo zoper toženca, tudi ne more biti zahteve za pravno varstvo zoper tožnika.

Na podlagi 7. člena ZPP morajo stranke navesti vsa dejstva, na katera opirajo svoje zahtevke, in predlagati dokaze, s katerimi se ta dejstva dokazujejo (razpravno načelo); sodišče sme ugotoviti dejstva, ki jih stranke niso navajale, in izvajati dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če izhaja iz obravnave in dokazovanja, da imajo stranke namen razpolagati z zahtevki, s katerimi ne morejo razpolagati (preiskovalno načelo). V nasprotju s čistim razpravnim načelom, ki glede izvajanja dokazov velja na podlagi določb ZPP, pa Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (Ur. l. RS. št. 2/2004 in naslednji, v nadaljevanju ZDSS-1) odstopa od ureditve ZPP in na področju dokazovanja delno uvaja preiskovalno načelo. Na podlagi določbe prvega odstavka 34. člena ZDSS-1 lahko namreč sodišče izvede dokaze tudi po uradni dolžnosti, če po izvedbi vseh dokazov, ki so jih predlagale stranke, ne more ugotoviti dejstev, ki so pomembna za odločitev.

Postavlja se vprašanje, kakšne posledice ima odstop od čistega razpravnega načela na podlagi 34. člena ZDSS-1 za institut zamudne sodbe, ki ga ZDSS-1 posebej ne ureja, zaradi česar se na podlagi 19. člena ZDSS-1 glede zamudne sodbe uporabljajo pravila 318. člena ZPP. Z drugimi besedami, ali ima delovno sodišče v 34. členu ZDSS-1 podlago za izvajanje dokazov po uradni dolžnosti, kadar izda zamudno sodbo.

Glede na to, da se pri zamudni sodbi zaradi neaktivnosti tožene stranke domneva, da toženec priznava vse tožbene navedbe tožeče stranke, sodišče dokazov sploh ne izvaja. *Posebnost zamudne sodbe je ravno v tem, da sodišče resničnosti trditve tožnika o pravno relevantnih dejstvih sploh ne preizkuša (ne izvaja in ne ocenjuje dokazov), saj ta sodba temelji na absolutni (neovrgljivi) domnevi, da toženec s svojo pasivnostjo priznava dejanske navedbe tožnika, na katere ta opira svoj zahtevki.* Neizpodbojnost te domneve je razvidna iz določbe drugega odstavka 338. člena ZPP, ki določa, da se zamudna sodba ne more izpodbijati zaradi zmotne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja. Sodišče

za podlago zamudne sodbe vzame dejansko stanje, ki je navedeno v tožbi, če ni v nasprotju z dokazi, ki jih je predložil sam tožnik, ali z dejstvi, ki so splošno znana. Glede na to, da se upoštevajo samo dejstva, ki jih navede tožnik v tožbi, se štejejo ta za nesporna. *Delovno sodišče zato pri zamudni sodbi ne more uporabiti določbe 34. člena ZDSS-1, ki ureja izvajanje dokazov po uradni dolžnosti. Izvajanja dokazov sploh ni, saj se priznana dejstva ne dokazujejo* (glej 214. člen ZPP). V zamudnem postopku se sodišče ne ukvarja z ugotavljanjem resničnosti tožnikovih navedb, pač pa le presoja, ali med navedbami in predloženimi dokazi ni nasprotja in ali navedbe ne nasprotujejo splošno znanim dejstvom. Sodišče ne izvaja dokazov, ampak samo preverja, ali navedbe o dejstvih ne nasprotujejo priloženim dokazom. Zaključki, do katerih pride po tej presoji, niso dokazni, vsaj ne tako, da bi se z njimi ovrгло ali dokazalo določeno dejstvo, ampak so le podlaga za (ne)izdajo zamudne sodbe. Če tožnik ne predloži dokazov, na katere se sklicuje, to ni ovira za izdajo zamudne sodbe. V položaju zamudne sodbe tožnik dokaznega bremena glede materialnopravno pomembnih dejstev ne nosi, zaradi domneve, da tožena stranka priznava dejstvene trditve.

Dejstva v zvezi z zavrnjenjem tožnikove tožbe v sporu glede zakonitosti prenehanja delovnega razmerja je sodišče prve stopnje ugotavljalo samo, mimo in v nasprotju s tožnikovimi navedbami. S tem je sodišče prve stopnje zagrešilo bistveno kršitev določb pravnega postopka po 7. točki drugega odstavka 339. člena ZPP, saj svoje odločitve ni oprlo na dejstva, navedena v tožbi oziroma dopolnitvi tožbe, ampak na dejstva, ki jih je ugotovilo samo po uradni dolžnosti brez pravne podlage. Pri tem se sodišče ne more sklicevati na določbo 34. člena ZDSS-1, saj dokazovanja v zamudnem postopku ni - ne po uradni dolžnosti ne kako drugače. Pri tem ni šlo za zahtevek, s katerimi stranke ne morejo razpolagati v skladu s 3. členom ZPP, niti niso bila dejstva, ki jih je navedel tožnik v nasprotju z dokazi, ki jih je predložil sam tožnik, ali v nasprotju s splošno znanimi dejstvi. Splošno znana so le tista dejstva, ki so znana pretežni večini vseh odraslih članov družbe, kamor odločitev sodišča v tožnikovem predhodnem sporu ne sodi. To kršitev je ponovilo tudi sodišče druge stopnje, ko je zavrnilo tožnikovo pritožbo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

Zato je revizijsko sodišče na podlagi prvega odstavka 379. člena ZPP sodbi sodišča druge in prve stopnje razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. Sodišče prve stopnje bo moralo v ponovljenem postopku odločiti na podlagi dejstev, ki jih je navedel tožnik in ne na podlagi dejstev, ki jih je po uradni dolžnosti ugotovilo samo.

Narava roka za vložitev tožbe v socialnih sporih

Opravična št.: sklep VIII Ips 58/2013

Datum: 14. 1. 2014

Sodišče prve stopnje je kot prepozno zavrglo tožbo, s katero je tožnica zahtevala odpravo izpodbijanih odločb tožene stranke (Republike Slovenije) in Centra za socialno delo V. ter določitev plačila za program vrtca v višini 30 odstotkov cene programa. Sodišče druge stopnje je zavrnilo pritožbo tožnice in potrdilo sklep sodišča prve stopnje. Vrhovno sodišče pa je ugodilo reviziji tožnice, razveljavilo oba sklepa nižjih sodišč in vrnilo zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Izhodišča:

Dokončna odločba tožene stranke je bila tožnici vročena 23. 7. 2012, torej v času sodnih počitnic. Tožba je bila vložena priporočeno po pošti 24. 8. 2012.

Razlogi za odločitev:

Pritožbeno sodišče je neutemeljeno presodilo, da je rok iz prvega odstavka 72. člena ZDSS-1 materialni prekluzivni rok. Pri tem se je sklicevalo na sklep Vrhovnega sodišča VIII Ips 106/2007 z dne 25. 3. 2008. Vrhovno sodišče je v citirani zadevi in zadevi VIII Ips 180/2006 z dne 25. 10. 2007 res zavzelo stališče, da je rok za uveljavljanje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti materialni rok. Vendar je tak zaključek sprejelo zato, ker sta bila v obeh primerih roka za vložitev tožbe določena v materialnem predpisu. V obravnavanem primeru rok za vložitev tožbe zoper odločbo tožene stranke kot organa druge stopnje, s katero je odločila o pravici tožnice do znižanega plačila vrtca, ni določen v materialnem predpisu, torej v Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. l. RS, št. 62/2010 in naslednji, v nadaljevanju ZUPJS). ZUPJS v tretjem odstavku 38. člena določa samo stvarno pristojnost socialnega sodišča v primeru sporov zoper odločbe tožene stranke.

V sodni praksi Vrhovnega sodišča je sprejeto stališče, da je rok za izpodbijanje upravnega akta, določen v prvem odstavku 28. člena Zakona o upravnem sporu (Ur. l. RS, št. 105/2006 in naslednji, v nadaljevanju ZUS-1), procesni rok. Besedili določb ZUS-1 in ZDSS-1, ki se nanašata na rok za vložitev tožbe zoper

dokončni upravni akt, sta si vsebinsko podobi. Zato ni utemeljenega razloga za drugačno razlago sporne določbe ZDSS-1. Razlog za spremembo stališča je torej tudi poenotenje sodne prakse Vrhovnega sodišča.

Po strogo formalnem kriteriju se šteje za materialni rok, če je določen v materialnem predpisu, procesni pa, če ga opredeljujejo procesni prepisi. To sicer ni odločilen kriterij za razmejitev rokov, saj je treba prvenstveno upoštevati vsebino tega, na kar se rok dejansko nanaša. Ob takšnem izhodišču (upoštevanju vsebine in namena roka) v zvezi z varstvom pravic je treba ugotoviti, da gre za procesni rok, saj opredeljuje časovno omejitev procesnega dejanja. Ker je ZDSS-1 procesni zakon, je tudi po formalnem kriteriju rok iz prvega odstavka 72. člena procesni rok.

Upoštevajoč zgoraj obrazloženo naravo roka iz prvega odstavka 72. člena ZDSS-1 sta nižji sodišči zmotno izključili uporabo 83. člena Zakona o sodiščih (Ur. l. RS, št. 19/1994 in naslednji, v nadaljevanju ZS). Slednji določa, da v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja, razen v nujnih zadevah, ki so taksativno našteje v drugem odstavku. Procesni roki začnejo teči prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice, če je bilo sodno pisanje vročeno v času sodnih počitnic. Ker za toženo stranko kot upravi organ ne velja določba o nevročanju v času sodnih počitnic, je zaradi enakopravne obravnave strank pomembno, da se tudi v socialnih sporih, kjer rok za tožbo ni določen kot materialni rok, uporablja določba 83. člena ZS. Primerjava z roki za vložitev pravnih sredstev pokaže, da drugačno tolmačenje ni utemeljeno in bi povzročilo neenako obravnavo podobnih procesnih situacij.

Ob upoštevanju tega, da ne gre za nujno zadevo iz drugega odstavka 83. člena ZS, se je v obravnavani zadevi rok za vložitev tožbe iztekel 14. 9. 2012. Ker je bila tožba vložena priporočeno po pošti 24. 8. 2012, je bila vložena pravočasno.

Sodišči nižje stopnje sta torej sprejeli zmotno presojo o neobstoju procesne predpostavke pravočasnosti tožbe po 274. členu ZPP, s tem pa je podana uveljavljana bistvena kršitev določb postopka po prvem odstavku 339. člena ZPP. Ob napačni presoji sodišči nižje stopnje nista odločali po vsebini in ugotavljali odločilnih dejstev, od katerih je odvisna utemeljenost tožbenega zahtevka. Zato je revizijsko sodišče na podlagi prvega odstavka 379. člena ZPP v zvezi s 19. členom ZDSS-1 razveljavilo sklepa sodišč druge in prve stopnje ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje, da bo o njej odločilo po vsebini.

Spor o pristojnosti – posredni oškodovanci

Opravična št.: sklep VIII R 9/2014

Datum: 20. 5. 2014

Okrajno sodišče v Ljubljani se je izreklo za stvarno nepristojno in po pravnomočnosti sklepa odstopilo zadevo v reševanje Delovnemu in socialnemu sodišču v Ljubljani. Slednje je sprožilo spor o pristojnosti. Vrhovno sodišče je odločilo, da je za odločanje v tem sporu pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani.

Izhodišča:

Tožnika sta na Okrajno sodišče v Ljubljani vložila tožbo, s katero sta zahtevala plačilo odškodnine za škodo, ki sta jo utrpela zaradi smrti M. A., zunajzakonskega partnerja prve tožnice in očeta drugega tožnika. M. A. se je smrtno ponesrečil v delovni nezgodi, ki se je pripetila pri drugem tožencu (delodajalcu). Del odškodnine jima je že izplačala prva toženka (zavarovalnica), s tožbo pa zahtevata vsak še po 5.000 EUR za duševne bolečine ter vsak še po 300 EUR mesečne rente od 10. 12. 2010 dalje za izgubljeno podporo in preživljanje.

Razlogi za odločitev:

Delovni spor definirajo stranke in njegova vsebina. Primarno je delovno sodišče pristojno za odločanje v sporu med delavcem in delodajalcem. Z zakonom je določenih tudi nekaj izjem od tega pravila, ki pa jih je treba prav zato, ker gre za izjeme, obravnavati restriktivno, kar pomeni, da teh izjem ni mogoče širiti čez zakonske okvire. Delovno sodišče po točki b) prvega odstavka 5. člena ZDSS-1 odloča o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem oziroma njihovimi pravnimi nasledniki. Po drugem odstavku 5. člena ZDSS-1 je delovno sodišče pristojno za odločanje tudi, če je v odškodninskem sporu, za katerega je podana pristojnost delovnega sodišča po določbah tega zakona, kot sospornik tožena zavarovalnica.

V citiranih določbah sta torej dve izjemi od splošnega pravila o pristojnosti delovnih sodišč za spore med delavci in delodajalci. Prva izjema se nanaša na pravne naslednike delavca in delodajalca. Pri fizičnih osebah pride do nasledstva največkrat na podlagi dedne pravice. Dedič vstopi v vsa zapustnikova pravna razmerja, med drugim tudi v procesna razmerja. Pravno nasledstvo je torej vstop v pravice in obveznosti, ki jih je imel pravni prednik. Že sama jezikovna razlaga pojma

„nasledstvo“ je jasna: pridobitev premoženja ali določenih pravic neposredno po kom drugem. Pravna narava pravic in obveznosti, ki jih prevzame naslednik, ostane nespremenjena, le njihov nosilec se menja. To pomeni, da za delovni spor ni pomembno le vprašanje, ali je nekdo dedič oziroma pravni naslednik katere od strank, ampak tudi, ali je pravica, ki jo uveljavlja, pravica njegovega pravnega prednika, torej ali pravica izvira iz pravnega nasledstva.

Pri odškodninskih sporih, ki jih sprožijo dediči, je treba ločevati med dvema položajema:

- položajem oseb, ki imajo pravico do povrnitve škode zaradi smrti drugega v skladu z določbami Obligacijskega zakonika (Ur. l. RS, št. 83/2001 in naslednji, v nadaljevanju OZ) in
- položajem oseb, ki prevzamejo pravico umrlega, torej v tem primeru pravico, ki bi jo sicer imel umrli delavec v skladu z določbami ZDR.

V prvem primeru so te osebe lahko dediči ali druge osebe, ki so zaradi smrti drugega utrpeli škodo, medtem ko so v drugem primeru te osebe lahko samo dediči.

Tožnika sta od povzročitelja škode upravičena terjati odškodnino za škodo, nastalo zaradi smrti partnerja in očeta, vendar ta pravica ne izvira iz delovnega razmerja in tudi ne gre za pravico, ki bi izvirala iz pravnega nasledstva, ampak je to njuna izvirna pravica - do povrnitve škode, ki sta jo utrpela osebno kot ožja družinska člana (180. člen OZ) oziroma osebi, ki ju je umrli preživeljal ali redno podpiral (173. člen OZ). Pravica, ki bi jo kot pravna naslednika lahko uveljavljala v delovnem sporu iz naslova odškodnine, pa temelji na 184. členu ZDR, ki določa, da mora delodajalec po splošnih pravilih civilnega prava delavcu povrniti škodo, če je ta povzročena pri delu ali v zvezi z delom. Gre torej za škodo, ki nastane delavcu pri delu ali v zvezi z delom. Le za uveljavljanje te škode je pristojno delovno sodišče.

Na sklep Vrhovnega sodišča v zadevi VIII R 15/2008 se je okrajno sodišče neupravičeno sklicevalo. Gre za eno in edino tovrstno odločitev starejšega datuma, zato ni mogoče govoriti o ustaljeni sodni praksi, ki bi ji moralo sodišče slediti. Citirani sklep se sklicuje na obrazložitev predloga ZDSS-1, v katerem je bilo zapisano, da se s predlogom zakona določa, da je delovno sodišče pristojno za odločanje v vseh odškodninskih sporih iz delovnega razmerja (po dotedanjem Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih, Ur. l. RS, št. 19/1994 in naslednji, v nadaljevanju ZDSS, so bili odškodninski spori za poškodbe pri delu in poklicne bolezni v pristojnosti sodišč splošne pristojnosti), saj ne obstajajo stvarno

utemeljeni razlogi, da o odškodninskih sporih iz delovnega razmerja odločajo različna sodišča po različnih procesnih pravilih. Iz te obrazložitve ne izhaja, da je delovno sodišče pristojno za odločanje tudi o odškodnini, ki jo utrpijo dediči delavca, ki se smrtno ponesreči pri delu, ampak le, da je smiselno vrniti pristojnost delovnim sodiščem za vse odškodninske spore iz delovnega razmerja. Dotlej so bila pristojna za odločanje o premoženjskih in drugih posamičnih pravicah in obveznostih iz delovnega razmerja ali v zvezi z delovnim razmerjem med delavcem in delodajalcem, ne pa tudi v odškodninskih sporih za poškodbe pri delu in poklicne bolezni (2. točka 4. člena ZDSS). Rešitev, ki je v ZDSS-1 prišla s 1. 1. 2005, (v primerjavi s prejšnjo ureditvijo) je v tem, da so vsi odškodninski spori, ki so posledica škode, nastale delavcu pri delu ali v zvezi z delom, spet v pristojnosti delovnih sodišč, in pa v tem, da po sedanjih predpisih dediči kot pravni nasledniki lahko sami začnejo pravdo za uveljavitev pravic iz delovnega razmerja (tudi morebitne odškodnine, ki je lahko predmet dedovanja), ki bi sicer šle delavcu, pred delovnim sodiščem. Po prejšnjih predpisih so namreč dediči pred delovnim sodiščem pravdo lahko le nadaljevali (vstopili so v procesna razmerja), medtem ko za začetek take pravde pred delovnim sodiščem (ki se je lahko začela le med delavcem in delodajalcem) ni bilo podlage; dediči so tak spor sprožili le pred sodiščem splošne pristojnosti.

Proti razlagi, ki jo je zavzelo sodišče v zadevi VIII R 15/2008, govori tudi to, da po drugi strani, če bi razlago sprejeli, ni stvarno utemeljenih razlogov za razlikovanje med primeri, ko delavec v delovni nesreči ne umre, ampak se „le“ hudo telesno poškoduje in postane invalid, ali med primeri, ko škodo zaradi smrtne nesreče utrpijo osebe, ki sicer niso dediči. Tudi v tem primeru škoda izvira iz nesreče pri delu, pa vendar ni dvoma, da tovrstni spori ne spadajo v pristojnost delovnih sodišč. Poudariti pa je treba tudi to, da pristojnosti ne določa dogodek, iz katerega izvira škoda, ampak pravica, ki izvira iz posledice tega dogodka.

Ker tožnika in drugi toženec niso niti v razmerju delavca in delodajalca niti ne gre za pravico, ki bi izvirala iz pravnega nasledstva med tožnikoma in delavcem drugega toženca, spora med njimi ni mogoče uvrstiti med spore, za katere bi bilo pristojno delovno sodišče. Posledično ni podana niti pristojnost za odločanje o sporu med tožnikoma in prvo toženko.

Glede na navedeno, vrednost spornega predmeta ter na pravila o krajevni pristojnosti v odškodninskih sporih, je Vrhovno sodišče na podlagi drugega odstavka 25. člena ZPP v tem sporu kot stvarno in krajevno pristojno določilo Okrožno sodišče v Ljubljani.